

**PREVENTIVNÍ PROGRAM
ZŠ HÁJ VE SLEZSKU
ŠKOLNÍ ROK 2024/2025**

Zpracoval: Mgr. Petr Suchánek, metodik prevence

Obsah

Úvod	3
1 Charakteristika školy	4
2.1 <i>Situace ve škole.....</i>	5
3 Cíle programu	5
3.1 <i>Dlouhodobé cíle .....</i>	5
3.2 <i>Střednědobé cíle .....</i>	5
3.3 <i>Krátkodobé cíle .....</i>	6
3.4 <i>Realizace cílů minimálního preventivního programu a cílové skupiny.....</i>	7
3.4.1 <i>Aktivity pro žáky .....</i>	7
3.4.2 <i>Aktivity pro pedagogy.....</i>	9
3.4.3 <i>Aktivity pro rodiče .....</i>	9
4 VYHODNOCOVÁNÍ PROGRAMU	9
5 ZÁVĚR.....	10
6 seznam použité literatury	11
7 seznam příloh	12
7.1 <i>Standardní činnosti metodika prevence .....</i>	13
7.2 <i>Zmapování situace ve třídě.....</i>	15
<i>(jak třídní učitel vnímá třídu, zahrne aktuální údaje).....</i>	15
7.3 <i>Jak postupovat:.....</i>	16
7.4 <i>Prevence a řešení šikany .....</i>	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Minimální preventivní program je v souladu s Národní strategií primární prevence rizikového chování dětí a mládeže (vydáno MŠMT na období 2019 – 2027), metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování, zákona č. 561/2004 Sb. a níže uvedenými dokumenty, které do rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních zařazuje konzumaci drog, včetně alkoholu, kouření, kriminalitu, gambling, záškoláctví, šikanování a jiné násilí, rasismus, intoleranci atd.

Úkolem naší školy je nejen předávání vědomostí a dovedností, ale naučit také činnosti potřebné v praktickém životě – umět si poradit v nových situacích, zhodnotit rizikové činnosti. Cílem minimálního preventivního programu je ve spolupráci s rodiči formovat takovou osobnost žáka, která je s ohledem na svůj věk schopna orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se, dělat rozhodnutí, bude si vážit svého zdraví, bude umět nakládat se svým volným časem a zvládat základní sociální dovednosti mladého člověka schopného zodpovědně přistupovat ke každodenním problémům.

Děti, které navštěvují ZŠ, patří k nejohroženější skupině, proto je důležité zahájit primární prevenci právě v době základní školní docházky, poskytnout žákům co nejvíce informací o drogové problematice (přiměřeně k věku žáků), problematice spojené s užíváním alkoholu, velice aktuální je problém kouření, ale i verbální a fyzické obtěžování, osobní bezpečí. Je zapotřebí naslouchat jejich problémům a otevřeně s nimi hovořit i na neformální úrovni.

1 CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Škola se nachází v obci Háj ve Slezsku, v okrese Opava. Škola je plně organizována. Třídy navštěvují také žáci s různými poruchami učení. Všichni vyučující jsou kvalifikováni k výuce na základní škole. Výuka probíhá v jedné budově, ve které se nachází učebny, tělocvična, školní družina, školní jídelna. V areálu se nachází atletické hřiště a školní zahrada. Do základní školy dojíždějí žáci z ostatních částí obce – Lhota, Jilešovice, Smolkov, Chabičov, z obce Dobroslavice. Způsob dopravy je školním autobusem a vlakem, pěšky a na kole.

Odborné učebny jsou vybaveny potřebnými učebními pomůckami a materiálem. Ve škole jsou vybudovány dvě počítačové učebny, datová síť a možnost připojení k internetu v celé škole. Všichni vyučující mohou používat moderní technologie k výuce svých předmětů. Žáci mají možnost zapojení do mnoha zájmových kroužků pořádaných pedagogickými pracovníky a externisty – badminton, aerobik, florbal, atletika, deskové hry, bojová umění, basketbal. V době mimo vyučování mohou žáci využívat školní hřiště.

Ve škole pracuje sdružení rodičů a přátel dětí - Hajeto, školská rada.

Naše škola působí především v následujících oblastech prevence

- formy násilného chování
- kouření, alkoholismus a ostatní drogové závislosti
- záškoláctví
- závislost na počítačích
- vandalismus

Za koordinaci preventivních aktivit jsou odpovědni: ředitel školy, výchovný poradce, školní metodik prevence. S minimálním preventivním programem jsou seznámeni všichni učitelé a také se na jeho uskutečňování podílejí. Veškeré kontakty jsou na webových stránkách školy.

1.1 Situace ve škole

Základními zdroji analýzy současného stavu jsou

- informace od třídních učitelů a ostatních pedagogických pracovníků
- konkrétní řešené případy a problémy
- důkladná kontrola rizikových míst ve škole
- spolupráce s neziskovými organizacemi

Z analýzy současného stavu problematiky vyplynula potřeba orientovat MPP především na zlepšení klimatu tříd, komunikace, tolerance mezi žáky, předcházení agresi, vandalismu, šikaně, kyberšikaně, užívání návykových látek. Dále je nutno pracovat na vytváření a upevňování sociálních kompetencí a postojů vůči rizikovým formám chování a zdravému životnímu stylu a sledovat záškoláctví i v jeho často skryté formě.

2 CÍLE PROGRAMU

2.1 Dlouhodobé cíle

- zlepšovat celkové klima školy
- upevňovat dobré vzájemné vztahy mezi žáky, učiteli a rodiči
- vštěpovat a upevňovat správné a pozitivní hodnoty
- učit děti vzájemné toleranci, respektu a ohleduplnosti
- učit děti správnému postoji k autoritám
- učit děti správnému postoji k hodnotám a majetku školy
- vytvořit ve škole bezpečné prostředí

2.2 Střednědobé cíle

- organizace programů zaměřených na sociální dovednosti žáků
- organizace projektů, na jejichž tvorbě se podílejí všichni žáci školy i učitelé nebo na nichž spolupracují děti společně s rodiči
- organizace exkurzí, besed a programů souvisejících s problematikou prevence rizikového chování pro žáky, rodiče, vyučující
- organizace besed o dospívání pro žáky II. stupně
- vnímání připomínek, názorů a problémů dětí

- průběžné zjišťování klimatu tříd a následná práce se zjištěnými výsledky
- snaha o to, aby se žáci, učitelé i rodiče ve škole cítili dobře
- organizace kroužků a volnočasových aktivit pro žáky školy
- seznamování žáků s pojmy z oblasti rizikového chování a s problémy, které s sebou přinášejí

2.3 Krátkodobé cíle

- spolupráce s odbornými pracovišti (PP, SPC, Centrum inkluze)
- aktualizace kontaktů na organizace, instituce, linky důvěry, odborníky a další zařízení zabývající se prevencí na nástěnce prevence
- tvorba intervenčních programů- eliminace nežádoucího chování žáků ve spolupráci s třídními učiteli a rodiči
- prevence záškoláctví – systematická kontrola absence žáků
- sociometrická šetření – diagnostika vztahů ve třídě
- tematicky zaměřené exkurze
- konzultace s třídními učiteli
- beseda o dospívání pro žáky 6. ročníku
- beseda s odborníkem na témata z oblasti sexuální výchovy
- beseda na téma „Poruchy příjmu potravy“
- beseda na téma „Právní odpovědnost“
- celoškolské projekty vycházející ze ŠVP, na jejichž tvorbě spolupracuje a účastní se jich celá škola (Země EU, Den Země ...)
- akce školní družiny pro děti a jejich rodiče
- správa schránky důvěry

2.4 Realizace cílů minimálního preventivního programu a cílové skupiny

Vychází především ze specifické primární prevence – systém aktivit a služeb zaměřených na práci se všemi žáky školy. Nespecifická primární prevence zahrnuje především volnočasové aktivity.

2.4.1 Aktivity pro žáky

- pomocí nástěnky informovat žáky s aktualitami z oblasti prevence rizikového chování, aktualizovat důležitá telefonní čísla pro volání v krizových situacích
- zaměřit se na organizování jednorázových a pravidelných volnočasových aktivit
- spolupráce s externími organizacemi a odborníky, vyučujícími
- zapracování konkrétních témat prevence do vzdělávacího procesu se zaměřením na klíčové vyučovací oblasti:
  - Oblast zdravého životního stylu – výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa, pohybové aktivity
  - Oblast společenskovední – formy komunikace, sociální dovednosti a kompetence
  - Oblast přírodovědná – biologie člověka, fyziologie, chemie
  - Oblast rodinné a občanské výchovy
  - Oblast sociálně právní – právní aspekty sociálně patologických jevů, postoje společnosti k společensky nežádoucím jevům, práva dítěte apod.

Preventivní témata jsou frekventována zejména v následujících předmětech:

- Rodinná výchova
- Občanská výchova
- Výchova ke zdraví
- Přírodověda
- Přírodopis
- Vlastivěda
- Český jazyk

- Prvouka
- Výtvarná výchova
- Tělesná výchova
- Chemie

Specifická PP

V průběhu školního roku budou na škole realizovány programy:

- vztahy mezi žáky 2. – 9. třída
- poruchy příjmu potravy- 8.třída
- sexuální výchova 8. třída, 9. třída
- Bezpečí dětí 1., 2. třída
- Zdravý životní styl 3. třída
- Dopravní výchova 3., 4. třída
- Nech mě být 4. třída
- Šikana 5. třída
- Zdravě, hravě 5. třída
- kariérové poradenství 8. třída
- Trestní odpovědnost 9. třída

Programy jsou realizovány ve spolupráci s externími subjekty a vyučujícími naší školy

Volnočasové aktivity

Zájmové kroužky dle aktuální nabídky a zájmu

Sportovní soutěže v průběhu celého školního roku – atletika, florbal, volejbal, kopaná, badminton, vybíjená, stolní tenis, plavání

Lyžařský kurz

Exkurze dle plánu práce

Plavecký výcvik

Účast ve vědomostních a sportovních soutěžích.

2.4.2 Aktivity pro pedagogy

Pravidelné programy pro celý pedagogický sbor, vzdělávání v rámci DVPP. Informovat ostatní pedagogy o základních dokumentech.

2.4.3 Aktivity pro rodiče

Seznámení se školním řádem, minimálním preventivním programem, nabídkou odborných pracovišť.

3 VYHODNOCOVÁNÍ PROGRAMU

Na poradách a pedagogických radách vyhodnotíme úspěšnost práce a konzultujeme případné nedostatky a nové podněty pedagogů. Do realizace aktivit školy zapojíme co největší počet žáků. O všech aktivitách budeme pravidelně informovat rodiče a snažit se u nich vzbudit větší zájem o dění ve škole, podle jejich potřeb poskytovat poradenské služby.

Na konci školního roku vyhodnotíme náš preventivní program. Preventivní opatření máme podchycena i ve školním řádu. Podkladem pro hodnocení budou všechny uskutečněné aktivity, pozorování, srovnání množství řešených problémů proti minulému školnímu roku.

4 ZÁVĚR

Díky zpracovanému minimálnímu preventivnímu programu mohou být žáci, učitelé i rodiče lépe připraveni na výskyt rizikových situací a mohou jim předcházet. Spolupráce všech složek může výrazně přispět k úspěšnosti programu.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- NOVÁČKOVÁ, J., *Mýty ve vzdělávání*. Kroměříž: Spirála, 2006. ISBN 80-901873-8-2
- VÁGNEROVÁ, M., *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1074-4
- KOPŘIVA, P., NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D., KOPŘIVOVÁ, T., *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2007. ISBN 80-901873-7-4
- ŘÍČAN, P., *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9
- PhDr. Michal Kolář „*Bolest šikanování*“, nakl. Portál, Praha 2001

6 SEZNAM PŘÍLOH

1. Standardní činnosti metodika prevence
2. Zmapování situace ve třídě
3. Jak postupovat
4. Prevence a řešení šikany
5. Přehled kontaktů využitelných při realizaci MPP
6. Legislativa

Příloha č. 1

6.1 Standardní činnosti metodika prevence

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb

Metodické a koordinační činnosti

1. Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.
2. Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalšího rizikového chování.
3. Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování (původně sociálně patologických jevů).
4. Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti rizikového chování.
5. Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků /cizinců, prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etické odlišnosti.
6. Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem preventivních aktivit v poradně a odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence rizikového chování.
7. Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování.
8. Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
9. Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti

1. Zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
2. Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
3. Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, poradny, zdravotnická zařízení, Policie ČR, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další instituce i jednotlivý odborníci).

Poradenské činnosti

1. Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování, poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli).
2. Spolupráce s třídními učiteli, při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj rizikového chování ve škole.
3. Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

Příloha č. 2

6.2 Zmapování situace ve třídě

(jak třídní učitel vnímá třídu, zahrne aktuální údaje)

Třída:

Silné stránky

komunikativnost žák - žák
komunikativnost žák – učitel
zájem o vyučování
nadšení, iniciativa
nízká absence
vstřícnost
otevřenost, upřímnost
respekt žák – žák, žák – učitel
dobrá spolupráce s rodiči
snaha o příjemné prostředí
příjemná atmosféra
pozitivní vůdce třídy
samostatnost
empatie a vzájemná pomoc
pomoc slabším
dobré vztahy
zapojení do mimoškolních aktivit
společný zájem
společné akce, aktivity třídy
dodržování pravidel třídy
zvládání krizových situací

Třídní učitel:

Slabé stránky a hrozby

agresivita žák - žák
agresivita žák – učitel
ignorace jedince, vyčlenění jedince
rasová nesnášenlivost
záškoláctví
sociální rozdíly
vzájemná nevraživost
vandalismus
nespolupracující rodina
pasivita, nezájem
egoismus
negativní vůdčí typ
skupinky
netolerance
šikana fyzická, psychická
kyberšikana
experimentování s návykovými látkami
krádeže
neaktivní třída
nedodržování pravidel
nezvládání krizových situací

Příloha č. 3

6.3 Jak postupovat:

Při **kouření ve škole, nebo areálu školy** - pedagogický pracovník žákovi zabráni v další konzumaci, sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, zejména odkud a od koho má tabákový výrobek a metodik prevence záznam založí do své agendy. Dále následuje zápis do žákovské knížky a projednání přestupku se zákonným zástupcem žáka, pedagogickou radou, při opakovaném či kombinovaném přestupku splní škola oznamovací povinnost a vyrozumí orgán sociálně právní ochrany dítěte informování sociálního odboru a snížená známka s chování.

Při **požití alkoholu ve škole, nebo areálu školy (§ 12 zákona č.379/2005 Sb)**, alkohol je žáku odebrán, aby nemohl pokračovat v další konzumaci, pedagog zváží momentální stav žáka, zda– li mu nehrozí nějaké nebezpečí a v případě ohrožení zdraví a životě zavolá lékařskou pomoc. O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, zejména odkud a od koho má alkohol a metodik prevence si tento záznam uloží do své agendy. Zajistí vyzvání zákonného zástupce, aby si přišel osobně své dítě vyzvednout a následné projednání přestupku, snížená známka s chování, škola splní oznamovací povinnost a vyrozumí orgán sociálně právní ochrany dítěte. Dále se řídí metodickým pokynem k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí ve školních zařízeních a školním řádem.

Při **podezření z užití a distribuce drogy** řídí se metodickým pokynem k primární prevenci rizikového chování u dětí ve školních zařízeních a školním řádem tj. všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky, ve škole s nimi manipulovat, neplatí to v případě, kdy osoba užívá návykové látky v rámci léčebného procesu, který jí byl stanoven zdravotnickým zařízením. V rámci zákona se školní zařízení řídí zákonem č.167/1998 Sb a zákonem č. 40/2009 Sb. Pokud se podezření potvrdí, je potřeba především zabránit další konzumaci. Za přítomnosti svědků je

potřeba návykovou látku odebrat, uložit do obálky a zalepit. Je sepsán stručný záznam s vyjádřením žáka, který si metodik prevence založí do své agendy.

Přistoupí se k vyzvání zákonného zástupce k vyzvednutí si svého dítěte. Škola splní oznamovací povinnost a vyrozumí orgán sociálně právní ochrany dítěte, pod který obec spadá a požádat o pomoc policii ČR.

Při **krádeži a vandalismu** pedagogický pracovník sepiše záznam s vyjádřením žáka a výpovědí poškozeného, následuje zápis do žákovské knížky, projednání přestupku se zákonným zástupcem, snížená známka z chování a dle závažnosti přizvání Policie ČR a informování orgánu sociálně právní ochrany dítěte. Dále se řídí metodickým pokynem k prevenci rizikového chování u dětí ve školních zařízeních a školním řádem.

Při **záškoláctví** - rodič je povinen omluvit nepřítomnost žáka do 3 dnů v souladu se školním řádem, pokud tak neučiní, má žák neomluvené hodiny. Při podezření na záškoláctví je zákonný zástupce vyzván k návštěvě školy, kde je s ním záškoláctví projednáno a je o tomto jednání pořízený zápis. V případě, že nedojde k nápravě, je informován orgán sociálně právní ochrany dítěte. Dále se řídí metodickým pokynem k prevenci rizikového chování u dětí ve školních zařízeních a školním řádem.

Při projevech **šikany** zápis do žákovské knížky, projednání přestupku se zákonným zástupcem, zajištění svědků, dle závažnosti přizvání k jednání rodiče oběti a agresora, ochrana oběti šikany, postih pro agresora - snížená známka z chování, při opakovaném přestupku dle závažnosti přizvání policie ČR a informování sociálního odboru.

Při návštěvě policie ve škole

- policista se po vstupu do školy ohlásí u ředitele
- představí se, jasně sdělí, proč přišel, co potřebuje a na základě čeho
- svou příslušnost k policii prokazuje stejnokrojem s identifikačním číslem nebo služebním průkazem a odznakem služby kriminální policie
- požádá ředitele o přítomnost další osoby – pedagoga (při rozhovoru s dítětem mladší 15 -ti let bude pedagog vždy přítomen)
- v případě potřeby může policista odvést i dítě mladší 15 -ti let ze školy

- pokud máme o policistovi nějaké pochybnosti, ověříme si jeho informace telefonicky na jeho pracovišti
- po celou dobu úkonu – odvedení, naložení do auta, převozu na služebnu, výslechu – musí být přítomna další (třetí) osoba (může to být učitel – záleží na domluvě)
- důležité je se domluvit, kam policisté dítě vrátí – zda do školy či zákonným zástupcům, a kdy
- kdo z vyučování dítě omluví, neřešíme, je prostě omluveno, protože uposlechlo pokynu policisty
- o veškerých událostech vyhotovíme zápis s časovými údaji a uložíme do agendy metodika prevence
- předem vyrozumíme rodiče, telefonicky (tuto povinnost má policista i škola)
- rodič nemusí být výslechu přítomen

Příloha č. 4

6.4 Prevence a řešení šikany

- Podle aktualizovaného Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních č.j. 21291/2010-28 a **Metodického pokynu MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j. 21149/2016** byl vypracován program proti šikanování, jehož obsahem je prevence a řešení šikany a kyberšikany na naší škole.

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Škola se snaží vytvořit prostředí nepodporující šikanu.

- Prostřednictvím školních projektů budujeme a rozvíjíme spolupráci a dobré vztahy mezi žáky nejen ve třídách, ale mezi třídními kolektivy na škole.
- TU věnují pozornost vztahům ve třídách, zvyšování sebevědomí žáků, aktivitám sloužícím k rozvoji komunikace, řešení konfliktů a uvolňování emocí.
- Těmto tématům je věnována také část hodin Ov a VKZ
- Tématem šikany se každoročně zabývají i externí odborníci spolupracující se školou.
- S tématem kyberšikany a nebezpečí na internetu jsou žáci i rodiče seznámeni prostřednictvím informačních letáků.
- Žáci se spolupodílejí na stanovení pravidel chování ve škole i ve třídě.
- V hodinách je budována vzájemná důvěra mezi učitelem a žákem. Žák ví, že se může na učitele obrátit a bude respektován jeho názor.
- Každému vyučujícímu je na nástěnce ve sborovně školy k dispozici metodický materiál s příklady znaků šikanování .

- Nedílnou součástí tohoto materiálu je i seznam dostupné literatury s tematikou šikany. O tématu šikany třídní učitelé diskutují se žáky a s rodiči na rodičovských schůzkách.
- Všichni pracovníci školy jsou povinni aktivně dodržovat rozvrh dozorů. Případných projevů šikany si budou všímat i nepedagogičtí pracovníci. Každý projev šikany je nutno nahlásit tř. učiteli, výchovné poradkyni, metodikovi prevence, či vedení školy .
- V případě problému šikany budou třídní učitelé situaci konzultovat s metodikem prevence, výchovným poradcem, vedením školy.
- Přednášky s tematikou šikany budou využity pro všechny pedag. pracovníky.
- Každý projev šikany musí být taktně řešen při zachování důvěrnosti informací, a to ve spolupráci vedení školy, metodik prevence, výchovný poradce, rodinou oběti i rodinou agresora, případně výchovnou komisí za přítomnosti pracovníků odboru právní ochrany dětí MÚ a policie ČR.
- Pro potrestání agresorů lze využít následující běžná výchovná opatření: napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele, snížení známky z chování, doporučení rodičům obětí i agresorů návštěvy v ambulantním oddělení střediska výchovné péče pro děti a mládež. V mimořádných případech lze doporučit dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, podání návrhu orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu či vyrozumění policejního orgánu, došlo-li k závažnějšímu případu šikanování.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.

- Stává se uzavřeným.
  - Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
  - Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
  - Zašpiněný nebo poškozený oděv.
  - Stále postrádá nějaké své věci.
  - Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
  - Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
  - Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
  - Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízrůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.

- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislivým, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Seznam doporučené literatury z oblasti agresivity a šikanování:

- Kolář, M.: "Skrytý svět šikanování ve školách", Portál, Praha 1997, 2000
- Řičan, P.: "Agresivita a šikana mezi dětmi", Portál, Praha 1995
- Parry, J., Carington, G.: "Čelíme šikanování - sborník metod". Metodický materiál IPPP, Praha 1995
- Fontana, D.: "Psychologie ve školní praxi", Portál, Praha 1997
- Kolář, M.: Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách, Portál, Praha 2001
- Časopisy: Kolář, M.: " Omyly kolem šikanování", Moderní vyučování, č. 9/1997
- Fojtíková, Z.: "Cesta k nápravě", Rodina a škola č. 6-7/2000
- Fojtíková, Z.: Nebezpečná epidemie. Cyklus o šikaně s dr. Kolářem. Rodina a škola č. 3,4,5, 6-7,8-9,10,11,12/2000
- Kolář, M.: Poplachový plán při výbuchu brutální šikany. Školní "lynčování" vyvolává zatím jen bezmoc. Bezpečnostní teorie a praxe, in Sborník Policejní akademie ČR, č. 1/2000
- Kolář, M.: Soudce Lynch na českých školách ? Vyšetřování a léčba specifických typů šikan. in Sborník "Prevence šikanování ve školách", Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, Praha 1998
- Kolář, M.: Nová cesta k léčbě šikany (2011)